

KILÁTÓ

ANDRÁSSY LAJOS

SZEGED—NOVOSZIBIRSZK—SZEGED — 1968

Pesten leszállt a gép, s hogy visszanéztem:
nem rosszul jártam utamat! A széllal
futottam versenyt bár: az örökember
nemesebb arcát felleltem a kőben,
a nyomtatott papíron, és a fák közt
taposott keskeny ösvényen, a fémen:
amit kezével megmunkált és szárnyas
csodákat alkotott. Felettem kéken
izott az itthon-égbolt: éppen ősz volt,
alighogy-ősz, még szerelemtől pirlott
a Ljubák arca — s arany levelektől
még első díszét hordozta a város:
Novoszibirszk! — Elszállt a lenge mámor
s ébredve: éber emlékek nyugóznak...
Másként esett a szó e délibábos,
tán álmaimból ismert ősvidéken,
másként mozdult a kéz, ha átölelte
vállam, más volt a fájdalom — és mégis,
semmit se kell most abból megtagadnom
amit leírtam, mondtam és fecsegtem
e nyelvfeloldó távol-városállam
láz-bűvkörében. S így jó, azt hiszem.
Gránitra épült múlt e törpe múlt is,
szibériai városé, mit Új-kor
zenitjén nemzett Legújabb-korunk — s ha
évezredeként közös már a vér is
amely szívünket dobpergésre készíti:
egyként emeljük jövőnket nyakunkba!
Nincs hát mit végül elvetnem a képből
ha visszanézek... S kell-e v i s s z anézni?

NOVOSZIBIRSZKI KATONATEMETŐBEN

Törpefenyők közt kőút. Hó esett már
s északi szél fúj, hűvös lett a hajnal.
Sírdomb pihen egy nyírfás, néma kertben,
friss koszorúkkal, virágokkal áldott.
Néhány napja még délceg tankparancsnok:

nőket lökött a csőcselék elébük,
s hogy óvja őket, szakadékba fordult,
acélerődje így lett fémkoporsó.
Prágában hősként tettét végbevitte
s itt nyugszik, i t t h o n . Andrejev Jurij volt,
Inokentyevics, élt huszonnyolc évet.
Alighogy élt. S most őseit követve
megváltóként zuhant e sziklasírba!
Csokrom: lesz por — emléke el nem évül,
viszem magammal örök, tiszta érvül...
Most némán suhan gépkocsink az úton,
melynek alapját ő ágyazta még be,
s e szeszélyes vidéknek őrzí méhe
művét s csontjait — szívét népe őrzí!
Szép, végzetes nép: tavaszi, meg őszi.

(Novoszibirszk, 1968. IX. 5.)

SZIBÉRIAI TŰZEK

A Szovjet Írószövetség meghívására, alkotó csereakció keretében jártam kora ősszel Szibériában, a novoszibirszki irodalmi folyóirat, a Szibirszkije Ognyi (Szibériai Tűzek) és a Tiszatáj baráti kapcsolatainak előkészítése érdekében.

Féltem a hosszú úttól, féltem a hidegektől. Féltem, hogy igen szerény orosz nyelv- ismeretem — amely sokszor a hazai környezetben is nehezen áthidalható akadályo- kat állított közös gondolataink mélyebb megértése elé — egyenesen lehetetlenné tesz távoli vendéglátóim között. Aggodalmaim alaptalanok voltak; a távolság nem mér- hetetlen: Szeged—Novoszibirszk légvonalban alig 6000 km-re van egymástól, a kor- szerű személyszállító eszközökön történt utazás összideje oda-vissza 24 óra. Maga az elszánás, a felkészülés az indulásig: mérhetetlenül többszöröse.

Nem tisztultak még le élményeim, s részint sem értek be annyira, hogy akár egy szükre fogott, igénytelen kis beszámoló is kitelnék belőlük. Talán majd egyszer. Egyszer feltétlen meg kell ezt tennem, most csak a lényegét, s azt is a tények rövid, de annál beszédesebb felsorolásával, adatokkal és anyagokkal, önmagukért szóló, élő, irodalmi anyagokkal.

Novoszibirszk fiatal város, fiatal, fiatalos — és hatalmas! 75 évvel ezelőtt szám- űzöttek és telepések alapították az Ob folyó két partján. 1917-ben 68 ezer lakosú nagy- községgé fejlődött — s a polgárháborúban Kolcsak fehérgárdistái porig égették törpe faházait. Kolcsak ellen a nők, a gyermekek is harcoltak itt. E kietlen partok mentén alakult a legendás hírvő internacionalista brigád, nagyszámú — többek között magyar — hadifogolyból, s a helyi felkelőkből, amely tönkreverte Kolcsak generális félel- metes reguláris hadseregét.

Az újjáépült — s ma már Szibéria fővárosaként funkcionál — Novoszibirszk Munkásmozgalmi Múzeumában egy egész falrészen állított emléket polgárháborús hőseinek. Itt olvasom e neveket korabeli képek, kitüntetések, oklevelek és fegyve- rek, emléktárgyak fölött: Orosz Nándor, Ligeti Károly, Ligeti Károlyné, Zalka Máté, Münnich Ferenc, Landberg Max és felesége (ki még itt él jó barátai, elvtársai közt; férje 1952-ben mint nyugdíjas malomigazgató halt meg), Tóth Mihály és mások...

(— „Max nagyszerű harcos és elvtárs volt! — mondja V. Puhnacsov örökfiatal költőbarátom —, apámmal igen sokat meséltek nekem az akkori kemény időkről, és nagyokat mulattunk! Hej, mekkorákat mulattunk együtt!”)

1968-as költészet napi antológia: Omszk, Tomszk, Novoszibirszk költőinek gyűj- teményes kötete a kezemben, benne Ligeti Károly három verse; fényképe mellett, 1916—19-ből. A vers piros betűkkel nyomva. S így a többi hősé — a mai költők mellett. Hagyományörző, fiatal, természetesen-egyszerű város Novoszibirszk. S ilyenek — mert milyenek lennének — az emberek is. A költők, írók, akadémikusok, egyete- mi hallgatók, építők és gyári munkások, a szállodai portás és a sofőr, a taxisofőr is („Észrevétlenül, de minden órában épül a mi városkánk!” — mondja, miközben az obi „tengerkéhez” visz bennünket — 300 km hosszú, 28 km széles mesterséges ten-